

EL GRUP DE RECERCA DE LITERATURA CATALANA I CULTURA DELS SEGLES XIX I XX (LITERCAT) DE LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Pere ROSSELLÓ BOVER
Universitat de les Illes Balears

El grup de recerca de Literatura Catalana i Cultura dels Segles XIX i XX (LITERCAT) de la Universitat de les Illes Balears va néixer amb la intenció d'agrupar i coordinar aquells investigadors vinculats a la UIB que duen a terme recerques sobre la literatura catalana d'aquest període i que no encaixaven en altres grups ja existents, bé per causes metodològiques, bé per l'època estudiada. El grup s'inscriu en l'àrea Ment, Llenguatge i Pensament (MLP) i bàsicament es caracteritza per incidir, sobretot, en l'estudi de les relacions entre la literatura i els fets socials i històrics. Abraça tres grans línies de recerca: 1) Els treballs periodístics dels escriptors balears (1875-1936); 2) L'estudi i l'edició d'obres d'escriptors balears dels segles XIX i XX; i 3) L'estudi de la relació entre literatura i cultura des de la Renaixença fins a la postguerra. En aquests moments, l'equip investigador està format per Pere Rosselló Bover (IP) i pels doctors Joan Mas Vives (professor emèrit), Carles Cabrera Villalonga (professor associat), Damià Pons Pons (catedràtic jubilat i col·laborador) i Joan Tomàs Martínez Grimalt (col·laborador), a més dels doctoreds Didac Martorell Paquier, Isabel Maria Consolació Vidal Munar, Ivan Albesa Costa i Ignasi Serra Nicolau. Està prevista en un termini molt breu la incorporació al grup de nous investigadors, que treballen en aquest àmbit de recerca.

En relació a la primera línia d'investigació, cal subratllar que el grup s'ha dedicat intensament sobretot a dos projectes que tenen un llarg recorregut: l'edició de les *Obres Completes* de Gabriel Alomar, publicades actualment per la Nova Editorial Moll; i la publicació de les *Obres Completes* de Miquel dels Sants Oliver, que apareixen a Lleonard Muntaner editor. Les *Obres Completes* de Gabriel Alomar es varen començar a publicar l'any 2000, però només en sortiren tres volums fins el 2004, quan varen quedar interrompudes a causa dels problemes econòmics de l'Editorial Moll. La creació de la Institució Francesc de Borja Moll l'any 2015 va permetre la represa d'aquest projecte que, des d'aquest moment, ha donat lloc a quatre volums més i un cinquè que ha d'aparèixer dins el 2022. Així, en aquesta nova fase de l'edició, han vist la llum els volums següents: el IV i el V preparats per Pere Rosselló, el VI per Sebastià Sansó i Pere Rosselló, el VII per Francisca Niell i Agnès A. Cerdà, i el VIII, a cura de Francisca Niell, que

conté els articles d'Alomar publicats a *La Campana de Gràcia* entre els anys 1910 i 1912.

Quant a les *Obres Completes* de Miquel dels Sants Oliver, que també s'iniciaren el 2000, ja n'han aparegut onze volums. Cal remarcar que diversos membres del grup han prologat o han tengut cura dels últims toms: el volum VIII, amb un estudi introductor de Joan Mas i Vives, arreplega una conjunt de quaranta-sis articles d'Oliver sobre personatges que va conèixer i sobre altres temes; el volum IX, a cura de Damià Pons, recull les cròniques que l'autor de Campanet va treure a *La Il·lustració artística*; el volum XI, a cura d'Ignasi Serra, reuneix els articles costumistes publicats a la premsa mallorquina; i el volum XII aplega l'obra narrativa, a cura de Pere Rosselló. Properament, n'han d'aparèixer dos toms més: un que contendrà tota l'obra poètica (X) i un altre (XIII) que reunirà els articles d'Oliver al *Diario de Barcelona*, ambdós a cura de Damià Pons.

L'edició de textos, com hem dit abans, és una de les línies de recerca essencials del grup. Així, hem de tenir en compte que el grup no es limita a l'edició exclusiva d'aquests dos autors, sinó que també ha treballat en altres autors contemporanis: com Llorenç Ribber, de qui Damià Pons ha editat les poesies disperses (*Amb tremolor de ploma*, 2008), o Baltasar Coll Tomàs, l'*Obra poètica catalana* (2016) del qual ha estat recollida per Pere Rosselló. A més, cal remarcar el treball del Dr. Joan Mas i Vives com a director de l'edició crítica de l'obra de Miquel Costa i Llobera, editada per la Fundació Rotger-Villalonga i Leonard Muntaner editor, de la qual n'han aparegut cinc volums.

De les activitats dels grup, n'han sorgit algunes jornades que han acabat plasmant-se en dues publicacions col·lectives. Les *Jornades Gabriel Alomar (1873-1941). L'intel·lectual, el periodista i el polític*, celebrades el novembre de 2019 a la UIB, han estat les que han tengut més ressò. S'organitzaren conjuntament amb els departaments de Filologia Catalana i Lingüística General i de Ciències Històriques i Teoria de les Arts, el Grup d'Estudi de la Cultura, la Societat i la Política al Món Contemporani i el Centre d'Estudis i Documentació Contemporània (CEDOC) de la UIB, a més de diverses institucions col·laboradores (Institut d'Estudis Catalans, Ajuntament de Palma, Consell de Mallorca, Fundació Gabriel Alomar i Fundació Darder-Mascaró). Els textos presentats en aquestes jornades han donat lloc a un extens llibre, a cura de Damià Pons i de Pere Rosselló, que va acompanyat d'una bibliografia de i sobre Gabriel Alomar. Hi participaren vint-i-cinc especialistes dels terrenys de la història i de la filologia, entre els quals destaquen Pere Gabriel, Jordi Casasses, Sebastià Serra, Bernat Sureda, Maria-Pilar Perea, Oriol Nelho, Antoni Marimon i David Ginard, entre d'altres.

El grup de recerca de Literatura Catalana i Cultura dels Segles XIX i XX (LITERCAT) també va col·laborar —sobretot en l'organització, a càrrec de Damià Pons— en la trobada que el Grup d'Estudi sobre la Literatura Catalana del Vuit-cents de la Universitat de Barcelona va dur a terme a la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma l'any 2018 amb el tema *Ramon Llull en la literatura catalana del segle XIX*. Les ponències que s'hi llegiren varen donar lloc a un volum del mateix títol, que va sortir el 2019 i en el qual participaren Ramon Pinyol, Rosa Planas, Maribel Ripoll, Rafael Roca, Pere Rosselló, Magí Sunyer, Margalida Tomàs i Pere Gabriel.

A més, el maig del 2022 el grup LITERCAT i el Grup de Literatura Contemporània: Estudis Teòrics i Comparatius (LiCETC) de la UIB varen organitzar la trobada de grups

de recerca de literatura catalana contemporània, que va tenir lloc a Palma, a la seu de Can Oleo. Hi varen prendre part dotze investigadors en representació de dotze grups de recerca de la majoria de les universitats dels Països Catalans. Per part de LITERCAT Ivan A. Costa hi va presentar una ponència sobre «La pirateria de l'edat moderna a les Illes Balears a partir de tres poemes de Miquel Costa i Llobera i *Els captius* (1665) de Maria Antònia Salvà». Actualment, estam treballant en l'edició de les ponències, que constituirà un volum editat per la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, a cura de Maria Palmer (LiCETC) i de Pere Rosselló (LITERCAT).

A tot això caldria afegir que l'estudi d'obres d'escriptors catalans del segle XIX i del XX ha donat lloc a articles i capítols de llibres de membres del grup. La nòmina dels autors estudiats és força llarga i comprèn tant autors de les Balears com de la resta del territori. Com a mostra de la seva extensió, direm que comprèn noms com els de Tomàs Aguiló, Marià Aguiló, Jeroni Rosselló, Josep Lluís Pons i Gallarza, Mateu Obrador, Bartomeu Muntaner, Santiago Rusiñol, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover, Joan Rosselló, Gabriel Alomar, Miquel dels Sants Oliver, Salvador Galmés, Llorenç Riber, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Llorenç Villalonga, Josep Pla, Carles Riba, Maria Verger, Marius Torres, Bartomeu Forteza, Rafel Ginard, Josep Sureda Blanes, Francesc de B. Moll, Miquel Colom, Miquel Batllori, Mercè Rodoreda, Marià Villangómez, Miquel Gayà, Miquel Dolç, Blai Bonet, Josep M. Llompert, Jaume Vidal Alcover, Joan Fuster, Miquel Àngel Riera, Bartomeu Fiol, Baltasar Porcel, Joaquim Molas, Josep Massot i Muntaner, Damià Huguet, Josep Melià, Jaume Pomar, Miquel Bauçà, Alexandre Ballesster, Joan Francesc Mira, etc. A més, la celebració el 2022 de l'Any Joan Fuster ha provocat que alguns membres del grup hagin treballat en diversos aspectes de l'escriptor valencià, les activitats en commemoració del qual a les Balears tenen a Damià Pons com a comissari. És previsible també que la commemoració del centenari de la mort de Miquel Costa i Llobera doni lloc a algunes publicacions dels membres del grup. És el cas de les Jornades Miquel Costa i Llobera, previstes per al 18 de novembre de 2022 a la Universitat de les Illes Balears, en la qual participaran Joan Mas i Vives i Damià Pons.

Quant als estudis sobre la relació entre la literatura i la cultura des de la Renaixença fins a la postguerra han generat diversos estudis de Joan Mas i Vives, Damià Pons i Pere Rosselló. Pel que fa a llibres apareguts els últims anys, hem d'esmentar els d'Isabel Vidal Munar *Bernat Vidal i Tomàs i el quinzenal "Santanyi"* (2016) i de Pere Rosselló Bover *Sobre viatges i memòries. Llorenç Villalonga i altres escriptors* (2021) —ambdós publicats a la Biblioteca Miquel dels Sants Oliver de la UIB i Publicacions de l'Abadia de Montserrat— i el de Dídac Martorell Paquier *Margarita Leclerc i la revista Concepció Arenal. José Ruiz Rodríguez i s'Arenal (1927-1931)* (2019). A més, els membres del grup han participat en més d'un centenar de congressos, simposis o trobades acadèmiques, bé amb la presentació de conferències, ponències o comunicacions bé formant part dels comitès científics o organitzadors.

Un dels aspectes vinculats als grups de recerca és la formació dels doctorands. Entre les tesis que s'estan elaborant dins el grup cal remarcar la que du a terme Ivan A. Costa sobre l'obra literària d'Andreu Nin i la que realitza Isabel C. Vidal sobre l'obra de Bernat Vidal i Tomàs. Es tracta de dues tesis importants, a punt d'enllestir-se.

En resum, tot i haver-se constituït fa pocs anys, el Grup de recerca de Literatura Ca-

talana i Cultura dels Segles XIX i XX (LITERCAT) compta amb investigadors d'una llarga i consolidada trajectòria i, al mateix temps, rep l'aportació de nous universitaris en formació, que n'hauran d'assegurar la continuïtat en el futur. Es tracta d'un grup actiu, que ha contribuït en els últims anys a descobrir i posar en relleu alguns autors i obres oblidats, però importants, de la literatura catalana.